

Список використаних джерел:

1. Автоквесты в Киеве [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://relax.com.ua/what-to-do/with-friends/autoquest>. – Назва з екрана.
2. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / Підласий І. П. – К.: Видавничий Дім “Слово”, 2004. – 616 с.
3. Технологія „Веб-квест” на уроках інформатики. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30734. – Назва з екрана.

Гайдукевич К. А.,
кандидат культурології,
доцент кафедри культурно-дозвіллевої
діяльності Київського національного
університету культури і мистецтв,
м. Київ

СЦЕНІЧНЕ МОВЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОРГАНІЗАТОРА ДОЗВІЛЛЯ

У ХХІ ст. актуальним питанням вищої освіти залишається підготовка майбутніх фахівців до їх творчої діяльності та професійного становлення. У діяльності організаторів дозвілля окрім теоретичної підготовки вагомим значення набуває професійна складова, що потребує постійного удосконалення та відновлення знань, умінь і навичок, розвитку творчого потенціалу. Оскільки успіх практично будь-якої культурно-дозвіллевої програми залежить від вдалого поєднання особистих якостей та професійних компетенцій фахівця, у контексті професійної підготовки організатора дозвілля є необхідним розвивати та виховувати дикційну, інтонаційно-мелодичну та орфоепічну культуру. Адже майстерність виконавця на сцені, передусім, визначається майстерністю володіння сценічним мовленням, творче призначення якого полягає у виконанні та розкритті певних ідей у художньо-літературних образах.

Як показує практика, виховуючи в собі повагу до слова, до мови як до основного засобу, що творить сценічне життя образу, організатор дозвіллевої діяльності виявляє цим повагу не тільки до народу, але й здобуває рідкісної сили зброю, найсильніший засіб впливу на людину. Краса слова зі сцени, слова мудрого, музичного, емоційного, дотепного, захоплює слухача, впливає не лише на його свідомість, але й на почуття.

Вчення про мову створили великі основоположники Московського Художнього театру В. Немирович-Данченко і К. Станіславський. Заслуга митців полягала в тому, що вони надали стрункості окремим спостереженням

та роздумами про сценічне мовлення, узагальнили їх, створили систему, додавши до неї свій власний багатолітній практичний досвід. Вважаючи вміння просто і красиво говорити цілою наукою, з притаманною їй законами, саме К. Станіславський сформував закони та їх ґрунтовне дослідження. У його вченні про словесну дію зовнішня техніка мови (дихання, дикція, голос, орфоепія) виступає як основний компонент справжньої творчості. Суть методу роботи над зовнішньою технікою мови полягала на думку автора в тому, щоб поєднувати роботу над елементами зовнішньої техніки мови з елементами внутрішньої техніки. «Коли актор з добре тренованим голосом, що володіє віртуозною технікою вимовляння, звучно промовляє свою роль на сцені, – він захоплює мене своєю майстерністю. Коли він ритмічний і поза волею сам захоплюється ритмом і фонетикою своєї мови, – він хвилює мене. Коли артист проникає в душу літер, слів, фраз, думок, – він веде мене за собою в глибокі схованки творів поета і своєї власної душі. Коли він яскраво забарвлює звуком і окреслює інтонацією те, чим живе всередині, він змушує мене бачити внутрішнім поглядом ті образи і картини, про які розповідають слова мови, і які створює його творча уява» [2, с. 322].

Справжня краса мови, що діє як сила, створюється точністю і звучністю слів, які оформлюють характери, картини та ідею твору. Недосконалість техніки сценічного втілення може збіднити найпрекрасніший задум. Сценічне мовлення – це мовлення не спонтанне, а підготовлене. Живим словом актор створює мовну характеристику персонажу, передає його внутрішній стан, почуття та емоції. Різні сценічні обставини зумовлюють і акторську вимову. У історії українського театру не було жодного театрального колективу, який би не замислювався над великою силою слова, не шукав би засобів і шляхів для того, щоб слово було насичене правдою, просякнуте глибоким почуттям, адже живе слово здатне змусити людину радіти, викликати в ній любов і ненависть, пророкувати страждання та вселяти надію.

Фізично мовлення виявляється у складному функціонуванні мовного апарату людини, у її голосі, диханні, нервово-м'язових процесах. Проте, складність мовлення як засобу мистецтва, ще більша, адже воно має втілити образну суть задуму через багатство техніки мовлення – дихання, голос, артикуляцію, дикцію, орфоепію, наголос, логіку мовлення, інтонаційну виразність. Організатор дозвілля, використовуючи у своїй роботі різні форми та методи масової роботи, культурно-дозвілєвої діяльності, повинен чітко усвідомлювати та розуміти, що без виразного, чіткого, лаконічного, яскравого слова неможливо реалізувати творчий задум та транслювати його глядачам.

У побуті мовноголосові якості людини не вимагають спеціальних вмінь, не потребують спеціального розвитку, їх рівень достатній для обслуговування повсякденного мовлення. Проте, достатньо людині зіштовхнутися з мовленням як складовою професійної діяльності, відразу стає зрозумілим, що життєвих звичок не достатньо, мовноголосовий апарат не справляється із великими навантаженнями, що виражається у постійній втомлюваності голосу,

хрипінні, больових відчуттях, поганому фізичному самопочутті. Оскільки мовноголосова навичка регулюється вищою нервовою діяльністю, складною системою нервово-м'язових зв'язків, важкі перевантаження для нервової системи викликають складні порушення, що закінчуються повною втратою голосу або хронічною голосовою патологією.

Складні аналітичні та системні процеси в корі півкуль головного мозку тісно пов'язують слухові, зорові та рухові елементи мовлення з поведінкою та емоційним життям людини. Саме тому ізольоване дихальне, голосове та дикційне тренування виявляється недостатньо результативним. Лише системне уявлення про мовний процес, розуміння внутрішнього зв'язку всіх його складових дає можливість теоретично правильно і результативно вибудувати методику навчання [1]. Досконале володіння словом, культурою мовлення, потрібне без винятку всім учасникам культурно-дозвілдової діяльності. Недаремно, у межі викладання спецкурсу "Сценічна мова" входить комплекс методичних та творчих прийомів, що допомагають формувати вигляд виконавця на сцені. Логіка інтонацій, емоційність слова й голосу, гра темпоритмів, зміни гучності голосу, тембральних забарвлень, розстановка пауз, красномовність міміки й жестів, що супроводжують живу мову, – усе це належить на сцені творчості актора, артиста, ведучого.

Енергетичною базою голосоутворення є дихальна система, тому перш за все, потрібно організувати весь нервово-м'язовий апарат, що забезпечує правильне фонаційне дихання, зняти зайве напруження. Саме на основі створення умов для правильного звукотворення складається вся голосова, дикційна, орфоепічна, змістова робота.

Особливо великого значення в постановці голосу та мовлення заслуговує артикуляція. Гортанні вправи, поєднуючись з дихальними, слугують фундаментом всієї подальшої роботи. Після дихальних та гортанних вправ розпочинається засвоєння резонаційних та артикуляційних вправ, тобто постановка голосу та мовлення. Мовноголосовий тренінг, побудований на організації правильної фізичної поведінки, досить плідний. Вправи допомагають надійно відпрацювати потрібні дії та операції, на основі яких формується необхідна навичка. Мовлення та рух доповнюють один одного та підкріплюють на основі існуючих в роботі нервової системи внутрішніх механізмів, завдяки яким жест допомагає розподілу мови та підсилює її модуляції [1].

Методика поєднання мовноголосових вправ з руховими успішно практикується в багатьох спеціалізованих навчальних закладах. Розповсюдженим вважається метод "три", сутність якого полягає в опосередкованому впливові на мовноголосовий апарат за допомогою системи акторських етюдів. У ігрових вправах студент діє вольовим чином у запропонованих обставинах. Вносячи акторський елемент в технічні мовні та голосові вправи, гра пов'язує навички, отримані на занятті з техніки мовлення,

з дієвими життєвими ситуаціями, виступаючи і технічним тренінгом, і засобом введення нових навичок у живий мовний процес.

Як доводить практика, милозвучність нашої мови створюється багатьма компонентами: фонетичною складовою, дотриманням норм правильної вимови тощо. Наука, що визначає закономірні риси нормативно правильної вимови звуків, слів та словосполучень називається орфоепією. Саме вона призначена бути надійним засобом плекання сценічної мови, піднесення культури мови [3].

Отже, спецкурс “Сценічна мова” має своїм завданням озброїти майбутнього організатора дозвілля законами сценічної мови. Усі розділи (дихання, голос, дикція, орфоепія, робота над текстом) взаємопов’язані між собою: робота над диханням – сприяє гнучкості та звучності голосу; робота над постановкою голосу – розвиває артикуляцію звуків; робота над дикцією – сприяє правильному розвитку дихання у процесі постановки голосу, а робота над текстом об’єднує всі розділи, будучи виявом майстерності в опануванні технічної досконалості мовного звучання. Саме систематична робота організатора дозвілля над своєю вимовою, удосконалення мовленнєвої культури здатна підняти на високий рівень досконалості та забезпечити виконавцю успішне спілкування з аудиторією, її активізацію.

Список використаних джерел:

1. Петрова А.Н. Сценическая речь / А. Н. Петрова. - М. : Искусство, 1982. – 191 с.
2. Станиславский К. С. Собрание сочинений в 9-и томах / К. С. Станиславский. - Т. 3 : Работа актера над собой. Ч. 2/Подгот. текста, вступ. ст. и примеч. Г. В. Кристи; Гос. НИИ театра и музыки, МХАТ СССР им. М. Горького. - 1955. – 502 с.
3. Слово мовлене: значення слова в акторській практиці / Л. Хоролець // Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. - 2016. - Вип. 19. -[Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkkarogo_2016_19_7. – Назва з екрана.